

Жук Олена Миколаївна, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем забезпечення публічної безпеки і порядку навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ

Україна остаточно обрала шлях європейської інтеграції, що вимагає від неї сповідувати європейські цінності на всіх рівнях державного та суспільного життя. Одним із найважливіших напрямів реформування в цьому контексті є протидія корупції.

Корупція – чи не найголовніша проблема, яку доводиться долати громадянському суспільству в процесі становлення. Негативні наслідки цього явища не лише перешкоджають нормальному розвитку та функціонуванню суспільства, а й становлять серйозну загрозу інтересам національної безпеки України, демократичному її розвитку, що підриває авторитет країни, обмежує конституційні права і свободи громадян, порушує принципи верховенства права, руйнує моральні й суспільні цінності.

На сучасному етапі державотворення корупція та корупційна злочинність стають не лише одним з основних джерел соціальної напруженості в суспільстві, а й перешкодою на шляху здійснення соціально-політичних й економічних реформ. З огляду на складність корупції як явища, її масштабність і надзвичайну різноманітність виявів, цей феномен постає як безпосередня загроза національній безпеці.

Зокрема, корупція гальмує соціальний прогрес, передусім становлення демократичного громадянського суспільства; перешкоджає повноцінній реалізації прав і свобод громадян; заперечує принцип верховенства права, а розширення її масштабів спричинене недосконалістю системи державного управління від найнижчого до найвищого рівнів, що надає можливість чиновникам на власний розсуд розпоряджатися національними ресурсами. На державному рівні корупцію визнано однією з реальних загроз національній безпеці України: у сфері державної безпеки – через її поширення в органах державної влади та зрощення бізнесу й політики; в економічній сфері – через перевагу особистих, корпоративних інтересів над загальнонаціональними.

Протидія корупції є об'єктом детального розгляду політиків і науковців, державних та громадських організацій, які роблять свій внесок у загальну справу розбудови правової, демократичної, соціальної держави. Тому мета протидії корупції збігається з проблемами державотворення України та полягає в здійсненні соціально-економічних, політико-правових, організаційно-структурних заходів у напрямі всебічного забезпечення потреб та інтересів громадян.

Чимало кроків як з боку держави, так і з боку громадськості на шляху до створення ефективної загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції вже реалізовано: прийнято нове антикорупційне законодавство, створено низку спеціально вповноважених органів у сфері протидії корупції, проводять численні наукові дослідження антикорупційної тематики, налагоджено взаємодію зі світовою спільнотою. Чинники успішної протидії корупції вже давно відомі. Це відкритість влади, прозорість і зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова.

Суспільна небезпечність будь-якого виду злочинності визначається не лише спрямованістю проти конкретного об'єкта (певних суспільних відносин, соціальних благ або цінностей). Негативний вплив корупційної злочинності у кримінологічному аспекті можна оцінити з огляду на шкоду, яку вона завдає державі й суспільству. Особливістю корупційної злочинності, порівняно з іншими видами злочинів, є різноманітність її негативних наслідків (політичних, соціальних, економічних, психологічних тощо), можливість впливати на внутрішню й зовнішню політику держави.

Головними напрямками протидії корупційній злочинності є: запобігання корупції в представницьких органах влади; створення доброчесної публічної служби; запобігання корупції в діяльності органів виконавчої влади, у сфері державних закупівель, судовій системі, у приватному секторі; забезпечення доступу громадян до інформації; формування негативного ставлення до корупції тощо. Однак перелічені стратегії не є вичерпними, оскільки неможливо передбачити всі заходи протидії корупційній злочинності. Зазначені вище стратегії необхідно доповнити низкою заходів, без яких антикорупційна політика нашої держави не зможе відповідати високим міжнародним стандартам в досліджуваній сфері.

Запобігання корупції та її виявам буде ефективним за умови науково обґрунтованого визначення корупційних ризиків у різних сферах державного управління, галузях виробництва й діяльності різних органів державної влади та місцевого самоврядування. Лише в цьому разі запобіжні заходи будуть ефективними, оскільки спрямовуватимуться на усунення конкретних криміногенних корупційних чинників. Тому держава в особі правоохоронних органів має бути замовником на проведення кримінологічних і соціологічних досліджень корупційної злочинності з

метою встановлення корупційних ризиків у судовій, правоохоронній, освітній, енергетичній, фінансовій, військовій та інших сферах.

Однією з головних умов успішної протидії корупції є також політична воля, що спирається на широку підтримку суспільства. Антикорупційні заходи має ініціювати та постійно спрямовувати вище політичне керівництво країни.

Проблема протидії корупції, створення ефективних правових й організаційних механізмів і способів, що можуть її обмежити, належить до найскладніших завдань, які постають перед суспільством. На державному рівні це питання визнано пріоритетним напрямом роботи, що вимагає реалізації дієвої політики протидії в зазначеній сфері та є одним із невідкладних завдань керівництва держави, органів державної влади, місцевого самоврядування, громадськості, адже корупція чинить руйнівний вплив на всі сфери життя соціуму.